

STUDIJŲ KOKYBĖS VERTINIMO CENTRAS

Vilniaus universiteto **GRETUTINĖS KRYPTIES STUDIJŲ** ***LATVISTIKA***

VERTINIMO IŠVADOS

Studijų sritis	Humanitariniai mokslai
Studijų kryptis (šaka)	Baltų filologija (U000) Latvistika (U020)
Studijų apimtis kreditais	60
Suteikiamas kvalifikacinis laipsnis	Latvistikos bakalauras

Ekspertai: prof. dr. Dalia Kiseliūnaitė
prof. dr. Alvydas Butkus

Vilnius
2016 m.

TURINYS

I. ĮŽANGA.....	3
II. STUDIJŲ ANALIZĖ	3
2.1. Studijų tikslai ir numatomi studijų rezultatai bei jų dėmė su studijų turiniu.....	3
2.2. Materialieji ištekliai	4
2.3. Personalas	5

I. IŽANGA

Vilniaus universiteto (toliau – VU) baltistų pasiryžimas parengti ir įgyvendinti *Latvistikos* bakalauro studijų (toliau – Studijos), kad ir gretutines, yra sveikintinas ir nusipelno visokeriopo palaikymo jau vien todėl, kad Lietuvoje tokių studijų nebuvo. Aukštosios mokyklos orientavosi (tam tikrais atvejais net gaudamos finansinę paspirtį) į kitų kaimyninių kalbų programas. Daug dėmesio imta skirti Azijos – kinų, japonų – kalbų ir tų šalių kultūrų studijoms, skeptiškai žiūrint į poreikį skatinti antrosios baltų kalbos – latvių – sklaidą Lietuvoje, o per kalbą plėsti vienintelės etniškai broliškos latvių tautos kultūros pažinimą Lietuvoje. Gal ir paradoksalu, tačiau Latvijoje dėmesys lietuvių kalbai ir lituanistikai jau kuris laikas atrodo didesnis nei dėmesys latvistikai Lietuvoje. Tad VU gretutinės *Latvistikos* studijos gali iš dalies kompensuoti šį trūkumą.

Studijos turi ir gerą politinį kontekstą, nes dabartis reikalauja siekti būtent Baltijos šalių vienybės bei didesnės jų bendros integracijos į Šiaurės šalis.

Trečia, platesnė pažintis su latvių kultūra ir etnokultūra, su jos ištakomis ir šaknimis, su latvių požiūriu į savo šalies istoriją padės Lietuvos visuomenei stiprinti savo savivertę, didžiuotis baltiškąja tapatybe ir labiau vertinti Lietuvos valstybę.

II. STUDIJŲ ANALIZĖ

2.1. Studijų tikslai ir numatomi studijų rezultatai bei jų dėmė su studijų turiniu

Studijų apimtis penki semestrai, pradedant trečiuoju, baigiant septintuoju. Pradedama nuo „Šiuolaikinės latvių kalbos ir kultūros“ dalyko (3-5 semestrai), penktajame semestre atsiranda kursas „Latvių literatūra ir kinas“. Šeštajame semestre dėmesys sutelkiamas į vertimo įgūdžius, latvių kalbos gramatiką, latvių raštijos ir kalbotyros istoriją. Septintasis semestras skirtas baigiamajam projektui ir kelioms teorinėms disciplinoms – Baltijos šalių bei kultūrų istorijai, latvių tautosakai ir mitologijai, latvių kalbos istorijai ir dialektologijai, taip pat latvių onomastikai.

Studijos parengtos kvalifikuotai, stropiai ir tikslingai. Didelių trūkumų nepastebėta, galima nurodyti keletą pastabų bei pageidavimų, į kuriuos, tikimės, Studijų autoriai ir vykdytojai atsižvelgs.

Sprendžiant iš to, jog Studijos pradedamos nuo trečio semestro, t.y. nuo antrojo pagrindinių studijų kurso, jos, atrodo, skirtos filologams lituanistams pirmame kurse jau studijavusiems latvių kalbą, bent jau pagrindus. Studijose daug disciplinų, kurių dauguma tikrai reikalingos studentams, norintiems įgyti gretutinės krypties išsilavinimą, tačiau kelios jų atrodo perteklinės. Pavyzdžiui, latvių kalbos gramatika išskirta *atskiru* kursu šeštajame semestre, tarsi šiuolaikinė latvių kalba iki tol bus dėstoma be gramatikos. Iš dalyko aprašo taip neatrodo. Tad ar nebūtų galima gramatiką dėstyti lygiagrečiai su kalbos dėstymu, o vietoje jos atskiro gramatikos kurso dėstyti platesnį latvių literatūros ar Latvijos istorijos kursą?

Penktajame semestre numatytasis latvių literatūros kursas (neaišku, kurio laikotarpio), o prie literatūros pridėtas kino kursas atrodo nepagrįstai. Kodėl būtent siauras kino, o ne teatro ar

dramaturgijos, kas prie literatūros kurso tiktų labiau? Latvijos kino kursas galėtų būti kaip vienas iš pasirinkamų dalykų.

„Baltijos šalių bei kultūrų istorijos“ kursas atrodo per platus – būtų užtekę sutelkti dėmesį į Latvijos istorijos bei kultūros kursą, užuot jį dalijus vienodai visoms trims šalims. Lietuvos, ir ypač Estijos, istorija bei kultūra galėtų būti tik lyginamasis fonas. Be to, šį kursą derėtų skaityti Studijų pradžioje, kaip įvadinį, bet nekelti jo į galą.

Studijų metu reikėtų laikytis kursų nuoseklumo (t.y. turi būti motyvuotai pereinama iš vieno kurso į kitą nuosekliai papildant jau turimas žinias). Siūlome pirmajame etape dėmesį sutelkti į kalbos mokymą, o tik vėliau, turint jos pagrindus, pridėti literatūrą ir kultūrą.

Perteklinis atrodo ir lietuvių onomastikos bei antroponimikos subkursas (sprendžiant iš nurodytos literatūros) „Latvių onomastikos“ kurse.

Abejonių kelia kai kurių kursų pavadinimų formuluotės. Pavyzdžiui, „Latvių kalba ir kultūra“ – kieno kultūra – latvių kalbos ar pačių latvių? Iš dalyko aprašo aiškėja, kad „Šiuo dalyku siekiama ugdyti gebėjimą dirbti ir mokytis, tarpkultūrinę kompetenciją, latvių kalbos komunikacinius gebėjimus (A2), latvių kalbos sistemos supratimą ir esminių Latvijos istorijos ir šiuolaikinės bei tradicinės kultūros reiškinių supratimą“, o iš temų – kad bus kalbama kur kas įvairesnėmis temomis nei kultūra (pvz., apie geografiją, pirkinius, žmogaus išvaizdą, būdą ir kt.).

Dėl tikslų

Studijų keliami tikslai kai kur atrodo maksimalistiniai, per aukšti bakalauro išsilavinimui. Reikalauti iš studentų, kad jie jau po pirmojo semestro gebėtų „konstruktyviai bendrauti ir bendradarbiauti su Latvijos ir Estijos (!) kultūrų atstovais, suprasdami ir atsižvelgdami į jų tradicijų bei bendravimo konvencijų specifiką“, yra akivaizdžiai per daug. Beje, ši tikslo formuluotė universalizuota – ji šabloniškai kartojasi ir kitose Studijų dalyse.

Diskuotinas ir Studijų rengėjų noras parengti vertėjus, galinčius versti ne tik iš latvių į lietuvių, bet ir iš lietuvių į latvių kalbą. Drąsus, bet tikrai abejotinas tikslas, nes kvalifikuotai versti iš gimtosios į kitą kalbą gali toli gražu ne kiekvienas! Be to, tokiam vertimui reikia kur kas didesnio išsilavinimo ir svarbiausia – didelės praktikos bei patirties, įvairių sričių terminijos studijų. Šios Studijos viso to negarantuoja. Trečia vertus, lietuvis vertėjas į latvių kalbą tikrai negalės konkuruoti su latviu filologu vertėju, verčiančiu iš lietuvių į gimtąją latvių kalbą. Tad siūlome nekelti tokių reikalavimų šiose studijose – bakalaurui pakaks mokėti kvalifikuotai versti iš latvių į lietuvių kalbą. Pasirinkęs vertėjo duoną, toliau jis galės lavintis savarankiškai.

Apibendrinamasis vertinimas: *teigiama*.

2.2. Materialieji ištekliai

Latvių kalbos mokymuisi pasirinkta Latvijoje ir kitur išleista mokomoji literatūra. Ji yra pakankamai įvairi, universali ir Studijose tinkamai pritaikyta prie įvairių klausimų bei užduočių.

Antra vertus, be reikalo ignoruojama Lietuvoje išleista mokomoji literatūra. Visų pirma, ji ir buvo leista bei skirta lietuviakalbiams studentams. Be to, Lietuvoje ji yra prieinamesnė nei Latvijoje ar kur kitur išleista literatūra. Pirmiausia tai pasakytina apie leksikografinius leidinius, skirtus būtent antrosios baltų kalbos mokymuisi: „Lietuvių-latvių kalbų vadovą“ (1987, 1996, 2002 ir 2013 m. leidimai) bei „Lietuvių-latvių, latvių-lietuvių kalbų žodyną“ (2011), nekalbant jau apie latvių kalbos mokomasias knygas, išleistas Lietuvos edukologijos ir Vytauto Didžiojo universitetuose. Juo labiau, kad kai kurios jų yra laisvai prieinamos internete.

Krinta į akis ir tai, kad Studijų rengėjai ne visada skiria mokomąją literatūrą nuo mokslinės ir studentams pažeria tiek vienos, tiek kitos. Literatūros sąrašas vietomis atrodo perkrautas, ne visi leidiniai Lietuvoje prieinami, o jei ir prieinami, tai nepakankamu egzempliorių kiekiu. Dalis literatūros yra senstelėjusi ar per siauro profilio. 1951 ar 1975/1987 m. išleistos latvių kalbos gramatikos šiais laikais gali būti vertinamos tik lyginamuoju požiūriu ir traktuotinos kaip mokslinio tyrimo objektas, bet ne kaip mokymosi šaltinis, o tokios monografijos, kaip S. Pivoro „Lietuvių ir latvių pilietinės savimonės raida“ (2000) ir pan. yra per siauros bakalauro lygmens studijoms.

Apibendrinamasis vertinimas: *teigiamai*.

2.3. Personalas

Nė kiek neabejodami Studijų rengėjų ir numatytų dėstyti penkių dėstytojų kvalifikacija bei kompetencija, vis dėlto atkreipiame dėmesį į tai, jog bet kuris dėstytojas nėra absoliutus universalas, galintis vienodai gerai dėstyti daugelį dalykų. Siūlome numatyti galimybę kviesti vizituojančius dėstytojus iš Latvijos aukštųjų mokyklų.

Bet svarbiausia – būtina sudaryti studentams sąlygas pasimokyti Latvijoje ir pagyventi latviškoje aplinkoje. Tai yra neginčytina ir būtiniausia sąlyga. Latvija yra bene lengviausiai pasiekiamą kaimyninę šalį, Vilniaus universiteto ryšiai su Latvijos aukštosiomis mokyklomis yra ganėtinai geri. Vien tik Lietuvoje ir vien tik lietuviakalbiams dėstytojams iš vadovėlių rengiant latvistus, geros kokybės pasiekti nebus galima. Kyla grėsmė pervertinti savo jėgas ir tapti uždariems. Manome, Vilniaus universiteto latvistai pajėgūs išvengti ir vieno, ir kito.

Apibendrinamasis vertinimas: *teigiamai*.

Ekspertai: prof. dr. Dalia Kiseliūnaitė _____
(parašas)

prof. dr. Alvydas Butkus _____
(parašas)